

جلد اول

سیره علمی و عملی

امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام

به کوشش: اکبر اسدعلیزاده
(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

معاونت تبلیغ و آموزش های کاربردی حوزه های علمیه
جمعیت نویسندگان مجله مبلغان

کتابخانه
مجلس شورای اسلامی
تهران
۱۳۷۷

انتشارات ذکرئ

جلداول

سیره علمی و عملی امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام

تألیف: جمعی از نویسندگان

به کوشش: اکبر اسدعلیزاده

ناشر: ذکرئ

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال (دو جلد)

شابک: ۱ - ۷۱ - ۶۰۴۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸

مرکز پخش:

قم، ۴۵ متری شهید صدوقی علیه السلام، خیابان فجر، خیابان دانش،

معاونت تبلیغ و آموزش‌های کاربردی حوزه‌های علمیه

تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۹۳۳۱۹۰

فهرست اجمالی مطالب

مقدمه	۷
پیشگفتار	۹
فصل اول: زندگی نامه	۱۳
راز ولادت امام امیر المؤمنین <small>علیه السلام</small> در درون کعبه / جواد خرمی	۱۴
ازدواج امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> و فاطمه زهرا <small>علیها السلام</small> / حسین تربتی	۲۱
نکته هایی خواندنی از زندگی امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> / علامه سید مرتضی عسکری	۳۸
فصل دوم: سیره معنوی و اجتماعی امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small>	۵۳
سیره معنوی امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> / مهدی سلیمانی آشتیانی	۵۴
سیره بندگی امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> / سید جواد حسینی	۶۶
رفتار امیر المؤمنین علی <small>علیه السلام</small> با ایرانیان / محمد رضا حدادپور جهرمی	۷۴
خاتم بخشی حضرت علی <small>علیه السلام</small> در حال رکوع / محمد اسماعیل نوری، عبد الکریم پاک نیا	۸۶
امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> مطیع محض پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> / اکبر اسدعلیزاده	۹۵
فصل سوم: فضائل و مناقب	۱۰۳
گوشه ای از فضائل امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> / از زبان آیت الله جوادی آملی *	۱۰۴
فضائل امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> در قرآن طبق نظر شیعیان / محمد اسماعیل نوری زنجانی، سید جواد حسینی	۱۱۴
جامعیت اوصاف امیر مؤمنان علی <small>علیه السلام</small> / سید جواد حسینی	۱۲۷
علی <small>علیه السلام</small> اسوه شجاعت، عدالت و اخلاص / عبد الکریم پاک نیا	۱۴۰
راز برتر بودن ضربت علی <small>علیه السلام</small> بر عبادت ثقلین / سید جواد حسینی	۱۴۸
نگاهی کوتاه به فضائل امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> در منابع اهل سنت / اکبر اسدعلیزاده	۱۶۱
مناظراتی درباره فضائل و مناقب امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> / اکبر اسدعلیزاده	۱۷۳
امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> از منظر بزرگان اهل سنت / عسکری اسلامپور کریمی	۲۰۱
اشعاری در مدح امام امیر مؤمنان <small>علیه السلام</small> / اکبر اسدعلیزاده	۲۳۱

- فصل چهارم: امامت و ولایت امیر مؤمنان علی (ع) ۲۳۷
- ظهور امامت و ولایت در آیه ولایت / محمد اسماعیل نوری، عبد الکریم پاک نیا ۲۳۸
- اثبات امامت علی (ع) در آیه علم الکتاب / رضا کوهساری ۲۵۳
- آیه انذار یا حدیث یوم الدار / سید جواد حسینی ۲۶۹
- حدیث غدیر منشور جاوید امامت و ولایت امیر مؤمنان (ع) / اکبر اسدعلیزاده ۲۸۰
- امیر مؤمنان (ع) و پذیرش خلافت / اسماعیل نساجی زواره ۲۹۱
- مناظراتی بر اثبات امامت و جانشینی بلافصل امیر مؤمنان (ع) / اکبر اسدعلیزاده ۲۹۷
- فصل پنجم: رهنمودهای امیر مؤمنان علی (ع) درباره قرآن و اهل بیت ۳۱۱
- رهنمودهای امام امیر مؤمنان (ع) در باره قرآن / عبد الکریم پاک نیا ۳۱۲
- رهنمودهای امیر مؤمنان (ع) درباره دوستی و محبت اهل بیت (ع) / عبد الکریم پاک نیا ۳۱۸
- فصل ششم: واقعه غدیر ۳۳۳
- واقعه غدیر / سید جواد حسینی ۳۳۴
- عید غدیر در کلام امام صادق (ع) / سید جواد حسینی ۳۴۶
- جلوه‌های ویژه عید غدیر از منظر امام رضا (ع) / سید عباس رفیعی پور ۳۵۵
- نقاط برجسته در واقعه غدیر / حسین تربتی ۳۶۳
- حدیث غدیر و امامت معصومین (ع) / جواد خرمی ۳۷۶
- غدیر، برگی از افتخارات امیر مؤمنان (ع) / محمد اسماعیل نوری زنجانی ۳۸۵
- حدیث غدیر واکنش‌ها و عملکردها / محمد جواد طبسی ۴۰۰
- چرا مردم علی (ع) را رها کردند؟ / یوسف غلامی، محمد صادق محمدی ۴۱۱
- مبلغان و رسالت غدیر / محمود مهدی پور ۴۲۲
- قطره‌ای در باره غدیر / محمود مهدی پور ۴۲۸
- فهرست تفصیلی مطالب ۴۴۳

مقدمه

با گذشت هفده سال از انتشار ماهنامه مبلغان، مجموعه ارزشمندی از مقالات در موضوعات فرهنگ و سیره اهل بیت علیهم السلام، آموزش تبلیغ، اخلاق مبلغان، شبهه‌شناسی، پاسخ به سؤالات، معرفی چهره‌های تبلیغی، خاطرات و تجارب تبلیغی و... گرد آمده است که به نظر بسیاری از مبلغان و مربیان محترم، گنجینه ارزشمندی جهت استفاده در عرصه تبلیغ می‌باشد.

برخی از مباحث در این نشریه به صورت سلسله مقالات چاپ شده و در بعضی از موضوعات، مقالات فراوانی از زوایای مختلف مورد پژوهش و بررسی قرار گرفته است. انتشار مقالات مرتبط با یک موضوع به صورت کتاب مستقل می‌تواند دسترسی مبلغان و مربیان محترم به مقالات خاص را تسهیل نموده، آنان را در تبلیغ دین یاری رساند؛ از اینرو طرح انتشار کتابهای مبلغان در جلسات هیئت تحریریه مجله مبلغان مطرح و تصویب گردید. درخواستهای مکرر خوانندگان مجله مبنی بر چاپ کتابهای مبلغان نیز بر انگیزه دست‌اندرکاران افزود.

اولین کتاب از این مجموعه با عنوان «تبلیغ در محرم» منتشر گردید و مورد استقبال مبلغان محترم قرار گرفت، و کتابهای بعدی با عنوان «امام مهدی علیه السلام»، «حضرت زهرا علیها السلام»، «تبلیغ در رمضان» و «شیوه پاسخ به پرسشهای اعتقادی» منتشر شد و اکنون ششمین کتاب از آنها با عنوان «سیره علمی و عملی امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب علیه السلام» (در دو جلد) در اختیار شماست.

یاد آوری این نکته را لازم می‌دانیم که مقالات ارائه شده، جهت استفاده در سخنرانی است؛ ولی شکل سخنرانی و هماهنگ سازی مطالب با مخاطبان و گره‌زدن بحث با نیازها، ظرفیتها و شرایط خاص آنان، به عهده سخنوران عزیز می‌باشد. شایسته است مبلغان و مربیان محترم با

توجه به نیاز جلسه سخنرانی، با چینش مناسب و افزودن توضیحات و مواد لازم، محتوای مقالات را مطرح کنند.

امیدواریم نوشته حاضر که محصول زحمات نویسندگان و مجریان ماهنامه مبلّغان است، مورد لطف و توجه خاص حضرت بقیةالله الاعظم (علیه السلام) قرار گیرد و مبلّغان و مربیان را در تبلیغ معارف اسلامی یاری رساند.

در پایان از برادر ارجمند جناب حجة الاسلام و المسلمین اکبر اسدعلیزاده که زحمت تنظیم این اثر را پذیرفتند و به خوبی از عهده آن برآمدند تقدیر و تشکر می‌کنیم و ضمن استقبال از نظرات ارزشمند مبلّغان و پژوهشگران گرامی، امیدواریم خوانندگان محترم، ما را از دعای خیر خویش محروم نفرمایند.

محمدحسن نبوی

معاون تبلیغ و آموزشهای کاربردی حوزه‌های علمیه

پیشگفتار

در خصوص زندگی و سیره علمی و عملی، شخصیت، فضائل، مناقب، امامت و ولایت مولایمان امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب - (علیه آلاف تحیت و السلام) - کتاب های فراوانی از سوی علمای اسلامی و غیر اسلامی نوشته شده است، اما هر قدر در باره آن حضرت نوشته و گفته شود باز کم است. شاهد این سخن کلام نورانی پیامبر اکرم حضرت محمد مصطفی ﷺ است که فرمود: لَوْ أَنَّ الرِّيَاضَ أَقْلَامًا وَ الْبَحْرَ مِدَادًا وَ الْجَنَّ حُسَابًا وَ الْإِنْسَ كُتَّابًا، مَا أَحْصُوا فَضَائِلَ عَلِيِّ بْنِ أَبِيطَالِبٍ^۱؛ اگر تمامی باغها، قلم و دریاها مرکب، و همه اجنه حسابگر و تمام انسانها نویسنده باشند، قادر به شمارش فضائل علی بن ابیطالب^{علیه السلام} نخواهند بود. اما با این حال در روایت دیگر می فرمایند: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ لِأَخِي عَلِيٍّ فَضَائِلَ لَا تُحْصَى كَثْرَةً فَمَنْ ذَكَرَ فَضِيلَةً مِنْ فَضَائِلِهِ مُقِرًّا بِهَا، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ، وَ مَنْ كَتَبَ فَضِيلَةً مِنْ فَضَائِلِهِ، لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تَسْتَغْفِرُ لَهُ مَا بَقِيَ لِيَتِلَّكَ الْكِتَابَةِ رَسْمًا، وَ مَنْ اسْتَمَعَ فَضِيلَةً مِنْ فَضَائِلِهِ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ الذُّنُوبَ الَّتِي اِكْتَسَبَهَا بِالْإِسْتِمَاعِ، وَ مَنْ نَظَرَ إِلَى كِتَابٍ مِنْ فَضَائِلِهِ كَفَّرَ اللَّهُ لَهُ الذُّنُوبَ الَّتِي اِكْتَسَبَهَا بِالنَّظَرِ^۲؛ خداوند برای برادرم علی فضائل بی شماری قرار داده است که اگر کسی از روی اعتقاد، یکی از آن فضائل را بیان نماید، خداوند گناهان گذشته و آینده او را می بخشد، اگر کسی یکی از فضائل آن حضرت را بنویسد، تا هنگامی که آن نوشته باقی است، ملائکه برای او

۱. مناقب الإمام أمير المؤمنين ﷺ، محمد بن سلیمان کوفی، تحقیق: محمد باقر محمودی، مجمع إحياء الثقافة الإسلامية، قم، ۱۴۱۲ق، ج ۱، ص ۵۵۷، ح ۴۹۶؛ المناقب، خوارزمی، تحقیق: مالک محمودی، جامعه مدرسین، قم، ۱۴۱۴ق، ص ۳۲، ح ۱ و ص ۳۲۸، ح ۳۴۱؛ ینابیع المودة لذوی القربی، ج ۱، ص ۳۶۴، باب ۴۰، ح ۵ و ج ۲، ص ۲۵۴، باب ۵۶، ح ۵۶، ج ۷۱۳ و ص ۲۸۵، ح ۸۱۳.

۲. المناقب، خوارزمی، ص ۳۲، ح ۲؛ ینابیع المودة لذوی القربی، ج ۱، ص ۳۶۴-۳۶۵، باب ۴۰، ح ۶.

استغفار می‌کنند، و اگر کسی یکی از فضائل آن حضرت را بشنود، خداوند همه گناهای را که از راه گوش انجام داده است می‌بخشد، و اگر کسی به نوشته‌ای درباره فضائل علی (ع) نگاه کند، خداوند از تمام گناهایی که از راه چشم کسب کرده است در می‌گذرد.

باید اذعان کرد که با وجود این همه رشد علمی امیر مؤمنان علی (ع) این قرآن ناطق^۱ همچون قرآن صامت همچنان ناشناخته است و بشر به عمق و ژرفای آن نرسیده است. علمای عالم با همه فضل و دانش والایشان آنچه در حجاب وجود خود و در آینه محدود نفسانیت خویش از آن جلوه تام حق دریافت کرده‌اند، علی (ع) غیر از آن است. واقعا انسان نمی‌تواند با این سرمایه‌ای علمی و معرفتی به ظاهر رشد کرده و در واقع محدود خود درباره شخصیت و حقیقت ناشناخته مولای متقیان امیرمؤمنان (ع) صحبت کند، شاید به همین جهت پیامبر اکرم (ص) به امیر مؤمنان (ع) فرمود: «یا عَلِيُّ! ... مَا عَرَفَكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ غَيْرُ اللَّهِ وَ غَيْرِي^۲؛ ای علی! تو را شناخت آن گونه که حق شناختن توست، جز خدا و من.» چرا که روح علی (ع) يك روح وسیع، همه جانبه، چند بعدی و متضاد است، ابعاد متضاد از عجایب منحصر به فرد او است، آنجا که فرمان الهی بر آن است که باید شجاع و دلیر باشد و جان در کف اخلاص نهد، سراپا شجاعت و دلیری است، از دم تیغش خون می‌چکد و در عین حال مهربان و رقیق القلب، ولی آنجا که در پیشگاه معبود خود می‌رسد که جایگاه خضوع و خشوع است، سراپا انابه و ناله است، گویی این شخص جز عبادت و ذکر کاری ندارد، آنجا که به مال خودش می‌رسد تمام سخاوت است، اما آنگاه که به بیت المال می‌رسد و مامور است طبق عدالت رفتار کند، سراپا بخل و امساک است، و هنگامی در مقام قضاوت قرار می‌گیرد با صلابت و قدرت کامل بدون در نظر گرفتن مناصب و خویشاوندی متهم قضاوت می‌کرد، جز خدا کسی را نمی‌دید. حضرت در عدالت قضائی و احقاق حقوق مظلومین و ستم‌دیدگان آن چنان حساس بود که حتی کوچکترین بی‌عدالتی را در قضاوت تأمل نمی‌کرد. نقل شده است که علی (ع) ابوالاسود دؤلی را که از یاران مورد اعتماد و از سرداران آن حضرت در جبهه صفین و جمل بود، برای قضاوت منصوب

۱. امام امیر مؤمنان علی (ع) فرمود: «انا القرآن الناطق؛ من قرآن ناطقم». ینابیع المودة لذوی القربی، سلیمان قندوزی

حنفی، تحقیق: سید علی جمال اشرف حسینی، ج ۱، دار الأسوة، قم، ۱۴۱۶ق، ج ۱، ص ۲۱۴، باب ۱۴، ح ۲۰.

۲. المناقب، ابن شهر آشوب، ج ۳، ص ۲۶۸.

کرد، اما در همان نخستین روزهای تصدی، وی را از مدیریت محکمه اسلامی عزل کرد. هنگامی که دستور عزل علی علیه السلام به وی رسید، با ناراحتی تمام به محضر امام شتافت و عرض کرد: یا امیرالمؤمنین! چه عاملی سبب برکناری من از منصب قضاوت گردید؟ من نه خیانت کرده‌ام و نه متهم به خیانت شده‌ام! امام فرمود: تو راست می‌گویی و در انجام وظیفه شرط امانت را رعایت کرده‌ای، لکن بازرسان به من گزارش دادند هنگامی که شاکی و متهم نزد تو می‌آیند، تو صدای خود را بلندتر از اینها قرار می‌دهی!^۱

فَلَهَذَا عَزَّتْ لَكَ الْأَنْدَادُ ^۲	جُمِعَتْ فِي صِفَاتِكَ الْأَضْدَادُ
فَاتِكَ نَاسِكَ فَقِيرٌ جَوَادُ ^۳	زَاهِدٌ حَاكِمٌ حَلِيمٌ شُجَاعُ
وَلَا حَازَ مِثْلَهُنَّ الْعِبَادُ ^۴	شِيمٌ مَا جُمِعْنَ فِي بَشَرٍ قَطُّ
وَبَأْسٌ يَذُوبُ مِنْهُ الْجَمَادُ ^۵ .	خُلُقٌ يَخْجَلُ النَّسِيمَ مِنَ اللَّطْفِ

روش تدوین

آنچه در این کتاب شریف آورده شده در مجموع شصت و نه مقاله است که در دوازده فصل تنظیم و در اختیار مبلغان و پژوهشگران گرامی قرار داده شده است. در تنظیم این اثر اقدامات زیر انجام شده است:

۱. تدوین طرح براساس عناوین و موضوعات مقالات چاپ شده در مجله مبلغان و تنظیم منطقی مطالب طبق طرح؛

۱. المغنی، عبد الله بن قدامه، دار الكتاب العربی، بیروت، ج ۱۱، ص ۴۷۹؛ الشرح الکبیر، عبد الرحمن بن قدامه، دار الكتاب العربی، بیروت، ج ۱۱، ص ۳۸۴؛ ایضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد، فخر المحققین، مؤسسه اسماعیلیان، قم، چاپ اول، ۱۳۸۷ ق، ج ۴، ص ۳۰۴؛ إحقاق الحق و إزهاق الباطل، قاضی نور الله مرعشی، ج ۸، ص ۵۴۸، و ج ۳۲، ص ۱۹۷.

۲. ای علی، در تو صفات متضادی با هم جمع شدند، از این رو تو را نظیر و مانند نیست.

۳. چرا که تو هم زاهد بودی، هم حاکم، هم حلیم و در عین حال شجاع بودی، شمشیر زن بی باک بودی و در عین حال اهل عبادت و دعا، فقیر بودی و در عین حال بخشاینده.

۴. صفاتی که غیر از تو در هیچ بشری دیده نشده، و هیچ بنده‌ای واجد آنها نخواهد بود.

۵. تو چنان اخلاق نیکو و لطیف و ملایمی داشتی که لطافت آن نسیم لطیف سحر را شرمند می‌ساخت، و در عین حال شدت، صولت و هیبتی که جمادات از سطوتش آب می‌گشت. سروده ادیب شیخ صفی‌الدین بن عبد العزیز بن سراباء حلی از شعرای قرن هشتم هجری. الغدیر، برگردان: جمعی از نویسندگان، بنیاد بعثت، تهران، ج ۴، ص ۱۵.

۲. ادغام برخی از مقالات طبق موضوعات مرتبط (لازم به یاد آوری است مجموع مقالات بدست آمده بیش از ۸۳ مورد بود که پس از ادغام و حذف تکرار به ۶۹ مقاله تقلیل یافت، و به جهت حجم زیاد در دو مجلد ارائه شده است)؛
۳. اصلاح و تعریف عناوین مقالات متناسب با متن در موارد لزوم؛
۴. حذف مطالب تکراری، تلخیص، تکمیل و ویرایش علمی در موارد لزوم؛
۵. مستند سازی برخی از روایات با منابع دست اول و مطالب علمی ارائه شده بدون سند؛
۶. یکسان سازی و اصلاح پی نوشت ها و مستندات مطالب مقالات؛
۷. ارائه فهرست تفصیلی همراه با اسامی محققان؛
۸. ارائه فهرست منابع و مأخذ.

در پایان از تمام محققین، اعضای محترم هیئت تحریریه، مدیر مسئول و سردبیر گرامی مجله مبلغان، امور فنی و اجرایی و همه برادرانی که در تألیف و تدوین این کتاب به ما یاری رساندند تقدیر و تشکر می کنم. امیدوارم این تلاش مورد قبول حضرت حق تعالی قرار گیرد و همه ما در دنیا و آخرت از عنایات و توجهات ویژه حضرت ولی الله الاعظم امام امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب (ع) بهره مند شویم.

والسلام علیکم ورحمة الله

۶ رمضان المبارک ۱۴۳۶ ق مطابق با ۲ تیر ۱۳۹۴

قم المقدسه/ اکبر اسدعلیزاده